

Síntesi de la jornada participativa d'inici del Pla de Cultura i Educació d'Olot

9 de març 2024

Resum breu	2
Intervenció Regidor	2
Síntesi de la conversa Tena Busquets-Alfons Martinell	2
<i>Fora escola: L'educació en el lleure com a nexa i l'administració local com a motor</i>	2
Articular els codis de la cultura i de l'educació	3
Els drets culturals, infradesenvolupats	3
Evolució de la política cultural: de l'oferta a la demanda	3
L'art és educatiu i és benestar	4
Posada en comú del treball en grups	4
Elements destacats dels grups	4
Grup 1	4
Grup 2	4
Grup 3	5
Grup 4	5
Grup 5	6
Grup 6	6
Grup 7	6
Grup 8	7
Grup 9	7
Grup 10	7
Lectura transversal i de síntesi	8

Resum breu

La jornada participativa d'obertura del procés participatiu del passat 9 de març va aplegar més de 140 persones entre professionals educatius, de la cultura, entitats i ciutadania.

El Torín va ser l'escenari d'una conversa inaugural entre Tena Busquets (programadora d'Arts Escèniques d'Olot) i Alfons Martinell (Director Honorífic de la Càtedra Unesco de Polítiques Culturals i Cooperació) i va acollir el treball en petits grups de les més de 140 persones, que van intercanviar idees i reflexions per apuntar els principals reptes del Pla.

La jornada va comptar també amb les intervencions del Regidor de Cultura i Educació, Josep Quintana, de la Regidora de Participació, Laila El Gamouchi, i de la Consellera d'Educació, Anna Simó.

Intervenció Regidor

Els canvis a treballar han de ser a la llarga i més enllà dels equips de govern. Cal marcar fites, objectius a llarg termini.

Olot està canviant molt i educació i cultura han de ser els pilars de la transformació cap a la societat del futur. Una societat més justa i igualitària.

Síntesi de la conversa Tena Busquets-Alfons Martinell

La Tena Busquets posa en valor la importància de la planificació estratègica en àmbits com la cultura i l'educació. Posa de rellevància la utilitat del pioner Pla de Cultura d'Olot de l'any 2001 com a paraigües i far de l'acció cultural a desenvolupar. Condueix la conversa de l'Alfons Martinell que com a resultat deixa les següents reflexions.

Fora escola: L'educació en el lleure com a nexa i l'administració local com a motor

Es posa de rellevància el concepte de l'educació en el lleure com espai d'entitat pròpia, però poc reconeguda. Es tracta d'un temps volgut, d'un temps creatiu-expressiu i no només vinculat a la natura o l'esport. Per la seva naturalesa de temps volgut, té molt potencial educatiu i és un espai on les activitats culturals i artístiques hi tenen cabuda de forma natural.

El *fora escola* esdevé un espai molt propici per a teixir la relació entre educació i cultura més enllà de l'activitat més pròpiament curricular, també rellevant.

En aquest cas, es genera un espai on la responsabilitat principal la juga l'administració local. És l'agent clau juntament amb la resta d'agents públics com les associacions i les fundacions. Es reivindica, en aquest sentit, la necessària millora del finançament local, ja que no hi ha política real sense pressupost reservat.

Els conceptes de Ciutat Educadora (que cal re-actualitzar) i els Plans Educatius d'Entorn són eines cabdals que permeten també un nexa nítid entre cultura i educació.

Articular els codis de la cultura i de l'educació

La pròpia estructura de les polítiques educatives i les polítiques culturals provoca que ambdós àmbits operin amb codis diferents. Aquesta diferència, que es dona dins l'àmbit administratiu no té correspondència en la societat.

Un dels reptes principals en cultura i educació és conjugar els diferents codis (llenguatges,...) amb què funcionen els àmbits socials implicats, els seus professionals i sistemes administratius. El codi de l'art i la cultura, el de l'educació, el del treball social... Alfons Martinell recorre a la metàfora que educació i cultura són sistemes operatius diferents però que, en els seus efectes, al carrer, no difereixen. La política ha d'articular tots dos codis.

Els drets culturals, infradesenvolupats

El 1966 el Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals de les Nacions Unides proposa una segona generació de drets humans que ja inclou els drets culturals. Tot i això, no s'arriben a desenvolupar durant moltes dècades. El seu desenvolupament és incipient, gràcies als darrers avenços.

Els drets educatius, en canvi, sí s'han desenvolupat i aplicat. S'apliquen un conjunt de drets, de forma força estandarditzada, orientats a assegurar l'accés als sistemes educatius.

En clau de drets culturals, les reticències han sigut majors, molt vinculades a la percepció que la cultura és una qüestió domèstica, molt lligada a la idea dels Estats-nació, en què l'àmbit internacional no ha de dir-hi gaire.

L'any 2009 el Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals dona un nou impuls mitjançant la Observació General Núm 21. Es parla del "dret a participar en la vida cultural" i no tant del "dret a la cultura". La conceptualització engloba, entre d'altres, tres elements bàsics: accedir, participar i contribuir.

En aquest context, es genera un nou nexa entre cultura i educació: la ciutadania necessita capacitats per fer ús de la vida cultural i exercir el seu dret, un dret que s'ha de protegir des de l'esfera pública. En la generació d'aquestes capacitats, l'educació és un factor clau.

Evolució de la política cultural: de l'oferta a la demanda

El desenvolupament de les polítiques culturals en les últimes dècades s'ha centrat sobretot en garantir les oportunitats d'accedir a la cultura. Això significa un enfocament molt centrat en l'oferta i, especialment, pública: equipaments, programació...

Això genera una acció que delimita què i què no és cultura, unes activitats que són elegibles de ser recolzades públicament i unes d'altres que no. Es genera el que en l'actualitat s'anomena una "cultura legitimada".

Però això pot generar desigualtat. La cultura és molt més que les activitats que es recolzen públicament com a tals. Els drets culturals no poden ser tipificats i cadascú ha de ser lliure de definir les seves pròpies necessitats culturals. El que per un és atractiu (llegir, visitar exposicions...) per una altra persona pot no ser-ho, però en canvi resultar-li atractiu gravar els seus *podcasts*, la música electrònica, l'art urbà...

Darrere d'aquesta mirada centrada en la diversitat de necessitats culturals, i en clau de joventut, hi ha una idea de sostenibilitat que ha de tenir molt valor. Cal treballar avui en les condicions que permetin que les generacions futures puguin satisfer les seves necessitats culturals sense condicionar les necessitats actuals.

En aquest context, un enfocament basat en les capacitats és molt rellevant. Així mateix, es posa especialment de manifest una tensió habitual en l'art: la tradició i la contemporaneïtat.

L'art és educatiu i és benestar

En la conceptualització de la relació entre cultura i educació es posa de relleu que l'art és en si mateix una oferta educativa (una eina que permet adquirir competències educatives clau com el pensament crític, la creativitat, l'expressió, la reflexió, etc) i que és també una oferta de benestar. En clau de benestar, cal notar que satisfà necessitats molt diverses: des de les de coneixement i autorealització (més vinculades en clau d'oferta educativa) a les socials i emocionals (sentir-nos part, relacionar-nos, desconnectar...).

Els recents períodes de confinament per la pandèmia de Covid-19 han posat de manifest que hi ha una vida cultural íntima o privada, però que és clau el component social i presencial de les activitats culturals.

Posada en comú del treball en grups

Elements destacats dels grups

Cada grup va definir un portaveu que disposava d'entre 3 i 5 minuts per transmetre els punts principals de les seves converses. A continuació es recullen aquests elements destacats.

Grup 1

- Un titular central: La cultura és l'educació al llarg de la vida.
- Cal enxarxar el talent de la comarca.
- Cal arribar a més gent nova en els espais de participació i treball.
- El pla ha de ser un Pla de Ciutat, que respongui a necessitats d'aquesta més enllà de la cultura i l'educació com a sectors.
- El Projecte Educatiu de Ciutat és clau per evitar la segregació.
- Cal pensar en una inclusió social *real*.
- És necessari fer atractiva la comarca o, millor dit: promocionar-la millor, perquè atractiva ja ho és.

Grup 2

- Destaca el concepte de DIVERSITAT, al qual s'hi ha de lligar el de "sumar".
- Tres elements clau i connectats que han de tenir presència: educació, cultura i migració.
- Cal comptar amb els recursos econòmics adequats per treballar el repte de la diversitat i els gaps existents.

- Les necessitats educatives especials i les aules d'acollida són referències que s'han de tenir en compte. Actualment hi ha una comissió tècnica de necessitats educatives especials
- És important tenir en consideració i intentar entendre que al llarg de cicle de vida, especialment fins a l'adulthood, hi ha moviments d'acostament i allunyament de la cultura.
- Alhora, és important qüestionar-se per qui és la cultura que oferim i perquè no es senten atrets segments importants de públics. Un repte rellevant és el de la cultura inclusiva, l'accessibilitat, la universalitat. Una idea de "eixamplar la base", de trencar un "nosaltres" vs "vosaltres" en el context de la participació cultural.
- Es destaca la necessitat d'implicar la gent en la programació, i de programar sabent què vol la gent. Diàleg i escolta com a conceptes claus a treballar: fer cultura conjuntament.
- Es detecta la necessitat d'identificar lideratges que puguin motivar la participació cultural a col·lectius desvinculats.

Grup 3

- El treball en xarxa ha de ser una prioritat. Treball en xarxa entre centres educatius i entitats
- És necessari pensar en com treure profit dels recursos ja existents, maximitzar la seva vessant cultural-educativa combinada.
- Les mirades a la família i als joves, en el seu cicle de l'escola bressol a la post-obligatòria, han de ser centrals: quines són les necessitats culturals de les famílies? On es troben ara els joves?
- Un repte ha de ser retenir talent, tant pròpiament cultural com en general.
- Les xarxes socials han de ser un factor favorable: cal treballar perquè així sigui, revertint els seus efectes negatius.
- L'ús de la tecnologia en general ha de ser un repte.
- Cal casar les necessitats curriculars, les culturals i les socials.
- S'ha de fer un programa pilot de tardes basades en activitats extraescolars i educació 360.

Grup 4

- Àmbits clau:
 - Tenir assegurades les aules d'acollida.
 - Treure profit de la nova biblioteca.
 - Accés més lliure de les entitats als equipaments.
 - Fer xarxa entre entitats.
 - Obrir espais nous per a l'activitat cultural-educativa, explorant l'ús d'espais privats amb conveni.
 - La inclusió és una prioritat, la segregació un repte a combatre.
 - Cal pensar en com fer arribar la cultura i el que es programa.
- Adherir-se al Pla Pilot del Pla nacional del llibre i la lectura (Pla de millora de les biblioteques escolars de Catalunya. Pla pilot en 50 centres escolars de Catalunya,

amb una durada prevista de dos cursos escolars): desenvolupar un Pla Municipal de Lectura i comptar amb una xarxa de biblioteques escolars ben dotades.

Grup 5

- La DIVERSITAT planteja un repte principal: cal arribar a tothom.
- Això implica també estar oberts a les propostes de la ciutadania i, especialment, dels joves.
- Cal un fora escola que arribi a tothom.
- És necessari generar corresponsabilitats entre Ajuntament i entitats.
- Enxarxar projectes i donar sentit a tots el que passa, evitant la sensació d'iniciatives aïllades (“bolets”) ha de ser un repte. En aquest sentit, cal unificar agendes i no contraprogramar activitats.
- Hi ha tràmits administratius que cal agilitzar a l'hora de cedir recursos per l'activitat cultural.
- El pla ha de ser de ciutat: això també vol dir que ha d'arribar a totes les àrees de govern (per exemple, ha d'arribar a urbanisme per ser l'espai públic un espai de cultura i educació).

Grup 6

- L'espai públic ha de ser concebut com espai per la cultura.
- És necessari fomentar la presència de l'escola en els espais culturals.
- Cal donar protagonisme als joves i als nous talents. Un protagonisme que s'ha de materialitzar en el context de la programació.
- Cal vetllar per les màximes facilitats econòmiques de les activitats en equipaments públics, amb l'objectiu de la gratuïtat.
- El Lluèrnia és un bon exemple del treball en cultura i educació.
- Cal ampliar el públic regular de les activitats.
- És necessari ampliar la programació que es fa des d'entitats i empreses, anar més enllà de l'Ajuntament.
- La cultura ha de ser present als claustres dels professors.
- Comunicativament, és necessari retornar als espais físics i presencials com a contrapès a tot allò digital.
- Proposta de dinamitzadors de barri en clau cultural.

Grup 7

- És necessari pensar en clau d'usuari, des d'una mirada passiva.
- Olot és alhora una ciutat gran i petita, i n'hem d'extreure el potencial. També del fet que Olot i Garrotxa s'han retroalimentat. Olot ha de contribuir i irradiar a la resta de la comarca i beneficiar-se d'iniciatives que tenen lloc a altres pobles de la comarca.
- El concepte de co-creació ha de ser rellevant en termes de cultura i educació. També estendre les accions i les figures de mediació cultural.
- Cal adequar els espais públics per desenvolupar activitat cultural.
- L'oci nocturn ha de ser també una dimensió per desenvolupar propostes culturals.
- La comunicació és una dimensió central.

Grup 8

- A priori, es fa una bona valoració dels equipaments existents, però al aprofundir-hi hi ha mancances: especialment perquè permeten una programació àmplia però no estan generant “sotabosc”, ecosistema.
- És important que l'Administració canalitzi energies d'entitats i empreses i que no tota la cultura la faci l'Administració.
- El model d'integració dels estudis de música a Vic pot ser un referent per a la relació entre les arts i l'educació (conveni Fundació l'Atlàntida).

Grup 9

- El concepte de diversitat, especialment atenent una realitat plurinacional, és clau.
- Les escoles són l'embrió de la nostra societat i, per tant, un espai important on actuar.
- Cal pensar en clau d'escola i extraescolars, garantint accés a tothom.

Grup 10

- Els tràmits administratius relacionats amb l'activitat d'entitats suposen una càrrega i una dificultat per la qual seria necessari definir un suport tècnic per part de l'Ajuntament.
- Un fenomen marca les necessitats a tractar: el creixement de la ciutat. Calen més recursos i la corresponsabilitat del sector privat.
- El Pla Educatiu d'Entorn i Educació 360º.
- Els espais de Garbuix i de Larai són bones referències del tipus d'accions prioritàries. També el Lluèrnia.
- Artesania com una oportunitat educativa
- Hi ha un repte en la transformació del nucli antic: que el plantejament sigui integral.
- Falta un espai de gran capacitat adequat per a l'activitat cultural que no sigui el propi teatre auditori.
- És necessari implicar a les famílies i no només la infància.
- Pensar en clau de “escola de públics”, de mediació, és una acció que pot ser molt rellevant en clau de cultura i educació.
- La figura dels educadors de barri pot ser rellevant en l'estratègia.
- Una figura de coordinació d'agendes és necessària per una millor comunicació.
- La nova biblioteca és un oportunitat rellevant.
- L'habitatge és una problemàtica central a la ciutat.
- El nou currículum dona autonomia als centres per desenvolupar propostes que vinculin educació i cultura, però no es pot deixar aquesta acció a la voluntat dels centres.

Lectura transversal i de síntesi

La trobada inicial confirma que és una bona idea fer un pla conjunt de cultura i educació. És una idea pionera i els resultats d'aquesta primera interacció és un exemple de l'inici d'una dinàmica enriquida, entrelaçant persones vinculades de diferents maneres a la cultura i l'educació.

Cal tenir en compte que cultura i educació funcionen a nivell professional i administratiu amb uns codis que difereixen, però a la pràctica, en els seus efectes, conflueixen plenament.

De la posada en comú destaquen 4 conceptes:

- Diversitat. La diversitat des d'una mirada àmplia, interrelacionada amb altres conceptes com cohesió, inclusió, universalitat, segregació... El reconeixement d'aquesta diversitat, i la voluntat de treballar tenint-la en compte, apareix de forma transversal.
- Connexió. No només la necessitat de connectar els dos àmbits de cultura i educació, sinó de construir ecosistema amb el conjunt d'agents implicats per a un treball més enriquit. Construir xarxa (entre entitats, professionals, Ajuntament i ciutadania), amb geometries variables i a nivells diferents, és una necessitat que s'expressa de forma recurrent.
- Obertura. Una concepció oberta de la cultura que superi una mirada massa estreta de què és la vida cultural. Una obertura respecte els llenguatges i els continguts, que faciliti el desenvolupament de propostes capaces d'engrescar un major número de persones. Ampliar i aprofundir en clau de ciutadania cultural és un dels horitzons compartits per les taules.
- Espai públic/barri/la Garrotxa. Les propostes es materialitza en diferents contextos, i les persones participants denoten la necessitat de considerar diferents nivells per vertebrar adequadament aquest treball. La reivindicació de l'espai públic com un espai propi de cultura i educació, així com en clau de barris i ciutat però també de comarca, enfortint el lligam i el lideratge d'Olot amb el conjunt de la Garrotxa.

Destaca, en general, un vincle indestriable entre el *com* i el *què*.

I destaca, també, l'absència de dos temes claus des d'una mirada cultural, que també poden guardar molta relació amb la mirada educativa i amb el context d'Olot i la Garrotxa: la creació i el patrimoni (del patrimoni cultural al natural i del material a l'immaterial).